

УДК 658.012

ПОЛУЯНОВ ВОЛОДИМИР,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри "Економіка та фінанси"
Автомобільно-дорожнього інституту Донецького національного технічного університету,
м. Горлівка

МЕНЬКОВА ВІКТОРІЯ,

Автомобільно-дорожній інститут
Донецького національного технічного університету, м. Горлівка

ПОБУДОВА СИСТЕМИ НОРМАТИВНИХ ЗНАЧЕНЬ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МЕТАЛУРГІЇ УКРАЇНИ

У статті обґрунтовано підходи до формування та актуалізації системи нормативних значень фінансових показників для підприємств металургії України. Як вихідні дані використана загальнодоступна фінансова звітність корпоративізованих підприємств галузі. Відібрано 11 підприємств, на частку яких припадає 43,9% обсягу виробництва всіх суб'єктів господарювання за цим видом економічної діяльності.

Для відібраних підприємств досліджені середні значення й багатовимірні відхилення від середніх значень за 14 показниками фінансової активності й 15 показниками фінансової стійкості. Проведено ранжування підприємств за багатовимірним відхиленням від середніх значень у кожному випадку.

Проведені розрахунки дозволили уточнити нормативні значення показників ділової активності та фінансової стійкості для металургійних підприємств України в сучасних умовах їхньої діяльності.

Ключові слова: управління фінансовим станом; фінансова стійкість; нормативи фінансових коефіцієнтів.

Постановка проблеми. Як показує вивчення публікацій та фактичного стану речей, на підприємствах України сьогодні в більшості випадків робота з управління фінансовим станом істотно відстає від вимог часу. Підприємства відчувають гостру потребу в адекватному нормативному та методичному забезпеченні, що спрямоване на вирішення виникаючих проблем в оперативній площині. Нормативи фінансових коефіцієнтів запозичені переважно з досвіду інших країн, а тому використовуються при вирішенні обмеженого кола завдань. Усе це говорить про актуальність завдання побудови системи нормативних значень фінансових коефіцієнтів для підприємств України різних галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах великого кола дослідників відмічаються невідповідності між законодавчими та методичними документами в науковій та навчальній літературі, а також доводиться, що нормативні значення фінансових коефіцієнтів відрізняються від реального стану справ. Так, наприклад, у роботі [5] доведені відмінності в середніх рівнях фінансових коефіцієнтів підприємств різних видів економічної діяльності та запропоновані підходи до встановлення їхніх нормативних значень.

І. Б. Олексів, Р. В. Фежур порівнювали нормативні значення системи коефіцієнтів оцінки фінансового стану підприємств України та Росії й установили, що вони в більшості своїй не збігаються [4].

В. П. Москаленко, О. Л. Пластун провели аналіз ключових фінансово-економічних коефіцієнтів за окремими галузями та по промисловості в цілому, розробили

систему нормативних значень коефіцієнтів, що базуються на реальних даних економіки України. Ними також встановлено, що в економічних умовах України нормативи фінансових коефіцієнтів мають переглядатися щонайменше один раз на п'ять років, доти, доки економіка й економічні умови не стабілізуються [3].

Р. О. Костирко обґрунтував висновок про необхідність розробки методичних положень щодо здійснення контролю фінансової стійкості підприємствами України, для чого потрібно використовувати такі нормативні значення, які відповідали б галузевим особливостям функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання [2].

Згадані та цілий ряд подібних публікацій указують на те, що окреслена проблема ще не знайшла свого адекватного рішення в практиці роботи сучасних українських підприємств.

Мета статті - обґрунтувати підходи до формування та актуалізації системи нормативних значень фінансових показників для металургійних підприємств України.

Виклад основного матеріалу. Для побудови системи нормативних значень фінансових показників для металургійних підприємств України окреслимо коло можливих одиниць спостереження. Вибіркова сукупність формувалася на підставі даних сайту www.smida.gov.ua. Як відомо, на цьому сайті підтримуються в актуальному стані декілька баз даних, необхідних для функціонування фондового ринку. До цих баз забезпечується вільний доступ користувачів мережі Інтернет. Серед інших на сайті представлена база да-

них фінансової звітності корпоративізованих підприємств, інформація з якої їй послужила основою для проведення дослідження.

За кодом виду економічної діяльності було відібрано 45 підприємств, інформація про які розміщена в тому чи іншому вигляді в указаній базі даних. Із цієї сукупності було відібрано 24 підприємства, за якими інформація представлена повністю за весь досліджуваний період.

Таким чином, з аналізу були виключені: ВАТ "Арцизький дослідно експериментальний ливарно-механічний завод" (05464810), ВАТ "Укргермет" (14280486), ВАТ "Закарпатський металургійний завод" (00194794), ВАТ "Сілул" (00191046), ЗАТ "Стальметиз" (00191276), ЗАТ "Нікопольський завод сталевих труб ЮТІСТ" (30926951), ВАТ "Вишнівський ливарно-ковальський завод" (20591306), ВАТ "Костянтинівський металургійний завод" (33467279), ВАТ "Краматорський металургійний завод ім. Куйбішева" (00191187), ПАТ "Харцизький трубний завод" (00191135), ПрАТ "Донецьксталь - металургійний завод" (30939178), ПрАТ "Завод алюмінієвих профілів" (24656840), ПрАТ "Свинець" (30615525), ПрАТ "Трубний завод "Трубосталь" (13548581), ПрАТ "Центросталь-Домсталь" (23535092), ПАТ "Алчевський металургійний комбінат" (05441447), ПАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь" (00191158), ПАТ "Дніпропетровський трубний завод" (05393122), ПАТ "Луганський трубний завод" (00190802), Спільне українсько-швейцарське підприємство ТОВ "Метален" (30615347), ПрАТ "АзовЕлектроСталь" (25605170). У дужках після назви підприємства вказані відповідні їм коди класифікатора "Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України".

Підприємства отриманої сукупності були ранжовані в порядку зменшення обсягу виробленої за три роки продукції, після чого були відібрані 11 перших (із найбільшим обсягом виробленої продукції) підприємств. Таким чином, у вибірку сукупність не включені такі підприємства, як ПАТ "Енергомашспецсталь" (00210602), ПАТ "Комінмет" (05393062), ПАТ "Кременчуцький сталеливарний завод" (05756783), ПАТ "Донецький металургійний завод" (00191164), ПАТ "Запорізький виробничий алюмінієвий комбінат" (00194122), ПАТ "Дніпрометиз" (05393145), ПАТ "Донецький металопрокатний завод" (05838512), ПАТ "Запорізький сталепрокатний завод" (00191247), ПАТ "Нововолинський ливарний завод" (05799344), ПАТ "Центролит" (00217875), ПАТ "Верхньодніпровський ливарно-механічний завод ім. 1-го Травня" (00292853), ПАТ "Харківський завод металевих конструкцій" (01412294) і ВАТ "Укрцинк" (00194317).

Відібрані для проведення дослідження підприємства представлені в табл. 1.

Обсяг реалізованої продукції по зазначених підприємствах за 2009-2011 рр., а також питома вага реалізованої підприємствами продукції за досліджуваний період часу в загальному обсязі реалізованої продукції за цей же період часу серед відібраних 24 підприємств і серед усіх підприємств цього виду економічної діяльності (металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів) наведені в табл. 2. Дані за обсягом реалізованої продукції зазначеними підприємствами взяті з відповідної фінансової звітності (Форма № 2 - звіт про фінансовий стан підприємства). Усього 24 підприємства реалізували за період 2009-2011 рр. продукції на суму 248686,1 млн грн, із якої 94,6 % припадає на перші 11 підприємств, відібраних для аналізу.

Таблиця 1. - Перелік одиниць вибіркової сукупності підприємств

№ з/п	Назва підприємства	Код ЄГРПОУ
1	ПАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча"	00191129
2	ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"	24432974
3	ВАТ "Запоріжсталь"	00191230
4	ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського"	05393043
5	ПАТ "Єнакіївський металургійний завод"	00191193
6	ПАТ "Нікопольський завод феросплавів"	00186520
7	ПАТ "Електрометалургійний завод" Дніпроспецсталь "ім. О. М. Кузьміна"	00186536
8	ПАТ "ЄВРАЗ – Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського"	05393056
9	ПАТ "Запорізький завод феросплавів"	00186542
10	ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів"	00195452
11	ПАТ "Стахановський завод феросплавів"	00186513

Таблиця 2. - Обсяг виробленої продукції (млн грн) і накопичена питома вага одиниць вибіркової сукупності в обсязі виробництва продукції

№ з/п	2009	2010	2011	Разом за 3 роки	Накопичена питома вага серед 24 підприємств	Накопичена питома вага серед усіх підприємств цього виду діяльності
1	13347,8	24885,3	33026,6	71259,7	22,3	10,4
2	14398,2	23480,2	28883,0	66761,3	43,3	20,1
3	8963,1	13197,9	17906,2	40067,2	55,8	25,9
4	9380,5	10752,2	15543,1	35675,9	67,0	31,1
5	6127,2	8872,3	13700,1	28699,6	76,0	35,2
6	5224,8	9378,7	6693,3	21296,8	82,7	38,3
7	2149,0	4014,4	5677,4	11840,8	86,4	40,1
8	2856,4	3674,5	4696,4	11227,2	89,9	41,7
9	1815,9	3001,7	1568,2	6385,8	91,9	42,6
10	1081,5	1857,4	2009,0	4947,9	93,5	43,3
11	809,9	1488,1	1418,1	3716,1	94,6	43,9

Разом по виду діяльності металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів реалізо-

вано продукції на суму 528313,6 млн грн (2009 - 159581,7; 2010 - 234008,9; 2011 - 294304,7 [1, с. 189]).

Слід урахувати, що цей обсяг включає також й обсяг реалізованої продукції індивідуальними підприємцями та малими підприємствами за таким видом економічної діяльності, однак ці обсяги невеликі. Так, малі підприємства в загальному обсязі займають відповідно: 2009 - 2,8%; 2010 - 2,4%; 2011 - 2,2% [1, с. 187]. Питома вага продукції, реалізованої приватними підприємцями, у загальному обсязі реалізованої всією промисловістю продукції складала: 2009 - 1,8%; 2010 - 1,2%; 2011 - 0,9% [1, с. 34].

У табл. 3 наведені результати розрахунку нормативних значень показників фінансової активності по підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів у 2011 році. Вихідні формули для виконання розрахунку наведені в колонці 3 табл. 3, а результати виконаних розрахунків - у колонці 4.

На підставі даних, наведених у [1, с. 182-187], побудовані умовні баланси за видами промислової діяльності. Формули в колонці 3 табл. 3 указують на рядки активу або пасиву відповідних балансів (у нашому випадку за видом промислової діяльності - металургійне виробництво та виробництво готових металевих ви-

робів). Оскільки використані дані в цілому за видом промислової діяльності, то отримані значення фінансових коефіцієнтів мають середньогалузевий характер. Саме ця обставина є суттєвим недоліком побудованої системи нормативних значень, проте й у такому вигляді ця система (нехай і з дещо обмеженими можливостями), але цілком здатна виконати роль чинного нормативу фінансових коефіцієнтів, хоча б стосовно підприємств, що дають результат, "гірший" за середньогалузевий. Крім того, існуюча практика застосування нормативів саме для показників фінансової активності передбачає або використання середньогалузевого значення, або взагалі жодні нормативи не мають логічно обґрунтованого сенсу. Тільки для коефіцієнта оборотності активів нормальним є його постійне динамічне збільшення.

У табл. 4 наведені фактичні значення показників фінансової активності 11 досліджуваних підприємств. Номер, проставлений замість найменування колонок у табл. 4, відповідає номеру підприємства в табл. 1. Номер у колонці 1, відповідний найменуванням рядків, означає номер показника фінансової активності підприємства так, як це відображено по рядках табл. 3.

Таблиця 3. - Показники фінансової активності по підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів в Україні у 2011 році

№	Показник	Розрахунок	Норма	Фактичне значення
1	Коефіцієнт оборотності активів	$\Phi 2000 / (A1300Г3 + A1300Г4) * 0,5$	Збільшення	1,267
2	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\Phi 2000 / (A1195Г3 + A1195Г4) * 0,5$	-	2,237
3	Коефіцієнт оборотності запасів	$\Phi 2000 / A1100Г3 + A1100Г4 * 0,5$	Середньогалузеве	10,336
4	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\Phi 2000 / (П1495Г3 + П1495Г4) * 0,5$	-	0,662
5	Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках (дебіторської заборгованості)	$\Phi 2000 / ((1125+1130+1135+1155)Г3 + (1125+1130+1135+1155)Г4) * 0,5$	Середньогалузеве	2,347
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\Phi 2000 / (П1695Г3 + П1695Г4) * 0,5$	Середньогалузеве	2,541
7	Коефіцієнт завантаженості активів	1/К1	-	0,789
8	Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	1/К2	-	0,447
9	Коефіцієнт завантаженості власного капіталу	1/К4	-	1,511
10	Період обороту активів	360 / К1	-	284,1
11	Період обороту дебіторської заборгованості (К1)	360 / К5	-	153,4
12	Період обороту запасів (К2)	360 / К3	-	34,8
13	Період обороту кредиторської заборгованості (К3)	360 / К6	-	141,7
14	Фінансовий цикл	К1+К2-К3	-	329,9

Таблиця 4. - Значення показників фінансової активності досліджуваних підприємств металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів у 2011 році в Україні

№	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	1,624	1,528	1,646	1,211	0,626	0,521	2,520	1,006	0,399	2,162	0,547
2	4,411	3,042	5,099	1,650	0,729	1,180	3,442	2,992	0,527	3,294	0,654
3	15,402	8,306	17,672	11,124	17,334	4,129	8,458	8,932	4,184	12,504	5,626
4	2,247	2,342	2,966	68,638	51,227	10,245	24,036	4,196	4,096	9,126	8,592
5	6,868	5,263	8,538	1,981	0,778	1,995	9,030	5,028	0,663	5,311	0,757
6	8,156	6,850	4,993	1,265	0,765	0,600	3,605	1,421	0,565	3,789	0,634
7	0,616	0,655	0,608	0,826	1,597	1,918	0,397	0,994	2,509	0,462	1,830
8	0,227	0,329	0,196	0,606	1,371	0,847	0,291	0,334	1,896	0,304	1,528
9	0,445	0,427	0,337	0,015	0,020	0,098	0,042	0,238	0,244	0,110	0,116
10	221,627	235,649	218,709	297,389	574,869	690,628	142,875	357,755	903,171	166,497	658,708
11	52,420	68,402	42,164	181,759	462,774	180,484	39,866	71,593	543,024	67,782	475,778
12	23,373	43,343	20,371	32,362	20,769	87,191	42,565	40,306	86,050	28,792	63,983
13	44,137	52,553	72,104	284,591	470,853	600,492	99,856	253,418	636,648	95,012	567,976
14	119,930	164,299	134,639	498,712	954,396	868,167	182,287	365,316	1265,722	191,586	1107,738

У табл. 5 представлена матриця нормованих значень показників фінансової активності підприємств, фактичні значення яких наведено в табл. 3. Нормовані значення розраховувалися за формулою:

$$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - x_j^-}{x_j^+ - x_j^-}, \quad (1)$$

де Z_{ij} - нормоване значення показника j для підприємства i ;

x_{ij}^- - мінімальне значення показника j ;

x_{ij}^+ - максимальне значення показника j ;

Таблиця 5. - Матриця нормованих значень показників фінансової активності досліджуваних підприємств металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів у 2011 році в Україні

	Середнє	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,41	0,58	0,53	0,59	0,38	0,11	0,06	1,00	0,29	0,00	0,83	0,07
2	0,37	0,85	0,55	1,00	0,25	0,04	0,14	0,64	0,54	0,00	0,61	0,03
3	0,46	0,83	0,31	1,00	0,52	0,98	0,00	0,32	0,35	0,00	0,62	0,11
4	0,00	0,02	0,02	0,03	1,00	0,74	0,14	0,34	0,05	0,05	0,12	0,12
5	0,20	0,74	0,55	0,94	0,16	0,01	0,16	1,00	0,52	0,00	0,56	0,01
6	0,26	1,00	0,83	0,58	0,09	0,03	0,00	0,40	0,11	0,00	0,42	0,01
7	0,19	0,10	0,12	0,10	0,20	0,57	0,72	0,00	0,28	1,00	0,03	0,68
8	0,15	0,02	0,08	0,00	0,24	0,69	0,38	0,06	0,08	1,00	0,06	0,78
9	1,00	0,29	0,28	0,22	0,00	0,00	0,06	0,02	0,15	0,15	0,06	0,07
10	0,19	0,10	0,12	0,10	0,20	0,57	0,72	0,00	0,28	1,00	0,03	0,68
11	0,23	0,02	0,06	0,00	0,28	0,84	0,28	0,00	0,06	1,00	0,06	0,87
12	0,22	0,04	0,34	0,00	0,18	0,01	1,00	0,33	0,30	0,98	0,13	0,65
13	0,16	0,00	0,01	0,05	0,41	0,72	0,94	0,09	0,35	1,00	0,09	0,88
14	0,18	0,00	0,04	0,01	0,33	0,73	0,65	0,05	0,21	1,00	0,06	0,86

На підставі матриці нормованих значень за формулою (2) розраховані відстані від середніх значень по підприємствах, вид діяльності яких - металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів:

$$r_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^N (Z_{ij} - Z_{0j})^2}, i = \overline{1, M} \quad (2)$$

Результати розрахунку зведені в табл. 6. У табл. 6 прийняті такі позначення: номери стовпців відповідають номерам підприємств у табл. 1; номери рядків відповідають номерам показників у табл. 3; рядок 1* - багатомірною відстань до нормативних значень; рядок 2* - багатомірною оцінка близькості до нормативних значень (розрахована за формулою 2); рядок 3* - ранг, розрахований на підставі значень рядка 2*.

Таблиця 6. - Матриця відстаней

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,03	0,02	0,03	0,00	0,09	0,12	0,35	0,02	0,17	0,18	0,12
2	0,23	0,03	0,39	0,02	0,11	0,05	0,07	0,03	0,14	0,05	0,12
3	0,14	0,02	0,29	0,00	0,27	0,21	0,02	0,01	0,21	0,03	0,12
4	0,00	0,00	0,00	1,05	0,58	0,02	0,12	0,00	0,00	0,02	0,01
5	0,29	0,12	0,55	0,00	0,04	0,00	0,64	0,10	0,04	0,13	0,04
6	0,55	0,32	0,10	0,03	0,05	0,07	0,02	0,02	0,07	0,03	0,06
7	0,01	0,00	0,01	0,00	0,15	0,29	0,03	0,01	0,66	0,02	0,24
8	0,02	0,00	0,02	0,01	0,30	0,06	0,01	0,00	0,73	0,01	0,40
9	6,13	6,34	7,43	12,08	12,00	10,77	11,64	8,73	8,65	10,59	10,49
10	0,01	0,00	0,01	0,00	0,15	0,29	0,03	0,01	0,66	0,02	0,24
11	0,04	0,03	0,05	0,00	0,38	0,00	0,05	0,03	0,60	0,03	0,41
12	0,03	0,02	0,05	0,00	0,04	0,61	0,01	0,01	0,59	0,01	0,19
13	0,03	0,02	0,01	0,06	0,31	0,60	0,00	0,04	0,70	0,01	0,52
14	0,03	0,02	0,03	0,02	0,30	0,22	0,02	0,00	0,67	0,01	0,46
1*	2,74	2,64	3,00	3,64	3,84	3,65	3,61	3,00	3,73	3,34	3,66
2*	0,29	0,31	0,22	0,05	0,00	0,05	0,06	0,22	0,03	0,13	0,05
3*	10	11	9	5	1	4	6	8	2	7	3

Із наведених у табл. 6 результатів випливає, що досліджувані підприємства на підставі багатомірної оцінки близькості до нормативних значень можуть бути ранжовані в такий спосіб (у порядку зменшення близькості):

- ПАТ "Єнакіївський металургійний завод";
- ПАТ "Запорізький завод феросплавів";
- ПАТ "Стаханівський завод феросплавів";
- ПАТ "Нікопольський завод феросплавів";
- ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського";
- ПАТ "Електрометалургійний завод "Дніпроспецсталь" ім. О.М. Кузьміна";
- ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів";

- ПАТ "ЄВРАЗ - Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського";
- ВАТ "Запоріжсталь";
- ПАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча";
- ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг".

Аналогічним чином були досліджені показники фінансової стійкості представленої групи підприємств. Результати розрахунків зведені відповідно в табл. 7-9.

На відміну від показників ділової активності підприємства, показники фінансової стійкості розраховуються тільки на підставі даних балансу підприємства. Оскільки в балансі представлені тільки моментні дані, то й показники фінансової стійкості можуть розраховува-

Таблиця 7. - Показники фінансової стійкості по підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів в Україні у 2011 році

№	Назва показника	Розрахунок	Норма	Фактичне значення
1	Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	П1495 / П1900	>0,5	0,328
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1/К1	<2,0	3,046
3	Маневреність робочого капіталу	A1100 / (П1195 – П1695)	За планом	1,809
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	(A1195 – П1695) / П1495	>0,5	-0,199
5	Коефіцієнт фінансової стійкості	П1495 / (П1595 + П1695)	> 1	0,489
6	Коефіцієнт співвідношення залученого й власного капіталу (фінансування)	1/К5	Залежить від характеру господарської діяльності	2,046
7	Коефіцієнт стійкості фінансування	(П1495 + П1595) / A1095	0,8-0,9	1,157
8	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	(П1495 + П1695) / П1900	<0,5	0,501
9	Коефіцієнт структури фінансування необоротних активів	П1595 / A1095	< 1	0,399
10	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	П1595 / (П1495 + П1595)		0,345
11	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	(П1495 – A1095) / A1195	>0,1	0,274
12	Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	П1495/ (П1595 + П1695)	<0,2	0,489
13	Коефіцієнт поточних зобов'язань	П1695 / (П1595 + П1695)	> 0,5	0,743
14	Коефіцієнт страхування бізнесу	П1415 / A1300	>0,2	0,043
15	Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	(A1195 – П1695) / A1100	>0,2	-0,533

Таблиця 8. - Значення показників фінансової стійкості по підприємствах металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів в Україні у 2011 році

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,44	1,00	0,90	0,76	0,64	0,00	0,05	0,13	0,32	0,07	0,32
2	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01	1,00	0,23	0,10	0,03	0,18	0,04
3	0,68	0,63	0,63	0,00	0,85	0,64	0,59	1,00	0,59	0,44	0,69
4	0,71	0,74	0,76	0,72	0,73	1,00	0,00	0,75	0,59	0,69	0,75
5	0,17	0,98	1,00	0,46	0,32	0,00	0,02	0,04	0,12	0,02	0,11
6	0,02	0,00	0,00	0,01	0,01	1,00	0,23	0,10	0,03	0,18	0,04
7	1,00	0,71	0,63	0,53	0,41	0,05	0,00	0,17	0,16	0,01	0,29
8	0,36	0,04	0,00	0,27	0,39	1,00	0,96	0,88	0,64	0,94	0,70
9	0,35	0,10	0,02	0,14	0,13	1,00	0,12	0,64	0,00	0,43	0,47
10	0,37	0,09	0,02	0,18	0,15	1,00	0,65	0,70	0,00	0,58	0,47
11	0,98	0,96	1,00	0,56	0,77	0,71	0,07	0,67	0,00	0,74	0,70
12	1,00	0,53	0,12	0,51	0,29	0,33	0,17	0,44	0,00	0,16	0,50
13	0,00	0,00	0,77	0,03	0,46	0,37	0,68	0,17	1,00	0,69	0,05
14	0,11	1,00	0,10	0,12	0,02	0,00	0,00	0,01	0,00	0,02	0,00
15	0,57	1,00	0,98	0,66	0,71	0,90	0,00	0,70	0,02	0,62	0,78

Таблиця 9. - Оцінка нормованих відстаней за середнім значенням

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	0,31	0,21	0,10	0,04	0,20	0,15	0,10	0,02	0,14	0,02	0,14
2	0,00	0,00	0,00	0,00	0,96	0,04	0,01	0,00	0,02	0,00	0,02
3	0,00	0,00	0,46	0,03	0,00	0,01	0,10	0,01	0,06	0,00	0,06
4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,09	0,50	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00
5	0,65	0,68	0,08	0,02	0,03	0,03	0,02	0,00	0,02	0,00	0,02
6	0,00	0,00	0,00	0,00	0,96	0,04	0,01	0,00	0,03	0,00	0,03
7	0,08	0,14	0,22	0,35	0,90	1,00	0,70	0,71	0,99	0,50	0,99
8	0,10	0,13	0,01	0,00	0,41	0,36	0,28	0,08	0,35	0,12	0,35
9	0,06	0,10	0,04	0,05	0,43	0,05	0,08	0,12	0,01	0,02	0,01
10	0,08	0,12	0,04	0,05	0,39	0,08	0,10	0,14	0,04	0,01	0,04
11	0,00	0,00	0,17	0,05	0,07	0,82	0,10	0,96	0,06	0,08	0,06
12	0,22	0,77	0,24	0,51	0,45	0,69	0,32	1,00	0,70	0,25	0,70
13	0,00	0,59	0,00	0,21	0,14	0,46	0,03	1,00	0,48	0,00	0,48
14	0,79	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
15	0,18	0,17	0,01	0,02	0,11	0,33	0,02	0,31	0,00	0,04	0,00
1*	1,58	1,71	1,18	1,16	2,27	2,14	1,36	2,09	1,70	1,03	1,70
2*	0,31	0,25	0,48	0,49	0,00	0,06	0,40	0,08	0,25	0,55	0,25
3*	7	4	9	10	1	2	8	3	5	11	5

тися або за даними на початок або кінець періоду, або за усередненими даними. У табл. 7-9 наведені результати розрахунку за усередненими даними. Підприємства за результатами багатовимірної оцінки близькості до нормативних значень ранжовані в такий спосіб:

- ПАТ "Єнакіївський металургійний завод";
- ПАТ "Нікопольський завод феросплавів";
- ПАТ "ЄВРАЗ - Дніпропетровський металургійний завод ім. Петровського";
- ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг";
- ПАТ "Стаханівський завод феросплавів";
- ПАТ "Запорізький завод феросплавів";
- ПАТ "Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча";
- ПАТ "Електрометалургійний завод "Дніпроспецсталь" ім. О. М. Кузьміна";
- ВАТ "Запоріжсталь";
- ПАТ "Дніпровський металургійний комбінат ім. Дзержинського";
- ПАТ "Артемівський завод з обробки кольорових металів".

Висновки

Дослідження показало можливість уточнення нормативних значень фінансових коефіцієнтів і переходу від загальноекономічних і сильно усереднених значень до тих, які відображають реальні умови функціонування підприємств з урахуванням їхньої галузевої специфіки. Подальшим напрямком досліджень слід вважати пошук не так вектора нормативних значень з орієнтацією на середні показники підприємств певного виду

Полуянов Владимир,

доктор економічних наук, професор, завідуючий кафедрою "Економіка і фінанси"

Автомобільно-дорожного інституту Донецького національного технічного університету, г. Горлівка

Менькова Виктория,

Автомобільно-дорожній інститут Донецького національного технічного університету, г. Горлівка

ПОСТРОЕНИЕ СИСТЕМЫ НОРМАТИВНЫХ ЗНАЧЕНИЙ ФИНАНСОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЛЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИИ УКРАИНЫ

В статье обоснованы подходы к формированию и актуализации системы нормативных значений финансовых показателей для предприятий металлургии Украины. В качестве исходных данных использована общедоступная финансовая отчетность корпоративизированных предприятий отрасли. Отобраны 11 предприятий, на долю которых приходится 43,9 % объема производства всех субъектов хозяйствования по этому виду экономической деятельности.

Для отобранных предприятий исследованы средние значения и многомерные отклонения от средних значений за 14 показателями финансовой активности и 15 показателями финансовой устойчивости. Проведено ранжирование предприятий по многомерным отклонением от средних значений в каждом случае.

Проведенные расчеты позволили уточнить нормативные значения показателей деловой активности и финансовой устойчивости для металлургических предприятий Украины в современных условиях их деятельности.

Ключевые слова: управление финансовым состоянием; финансовая устойчивость; нормативы финансовых коэффициентов.

Poluyanov Volodymyr,

Doctor of Economic Science, Professor, Head of the Economics and Finance Department,

Automobile and Road Institute of Donetsk National Technical University

Menkova Viktoriia,

Automobile and Road Institute of Donetsk National Technical University

THE CONSTRUCTION OF THE NORMATIVE FINANCIAL VALUES FOR THE METALLURGICAL ENTERPRISES OF UKRAINE

The approaches to the formation and updating of the normative values of the financial indicators for the metallurgical enterprises of Ukraine have been grounded in the article. The available financial statements of

економічної або промислової діяльності, як вектора показників для кращих підприємств. Для цього важливо дослідити залежність між значенням вектора фінансових показників і рівнем ефективності функціонування підприємств. Крім того, важливим є й розширення часових рамок досліджуваних показників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діяльність суб'єктів господарювання : статистичний збірник за 2011 рік / [за ред. І. М. Жук]. - К. : Держаналітінформ, 2012. - 445 с.

2. Костирко Р. О. Нормативно-правове забезпечення контролю та аналізу фінансової стійкості підприємства / Р. О. Костирко // Економіка та право. - 2009. - № 3. - С. 173-180.

3. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа для діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // Механізм регулювання економіки. - 2006. - № 2. - С. 109-120.

4. Олексів І. Б. Проблеми аналізу та оцінки фінансового стану підприємства / І. Б. Олексів, Р. В. Фещур // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : зб. наук. праць / [від. ред. О. Є. Кузьмін]. - Львів : Вид-во Національного університету "Львівська політехніка", 2001. - 564 с. - (Вісник Національного університету "Львівська політехніка"; № 436). - С. 256-263.

5. Полуянов В. П. Анализ дифференциации усредненных значений финансовых коэффициентов по видам экономической деятельности / В. П. Полуянов, Ю. В. Иванов // Экономический вестник Донбасу. - 2013. - № 1 (31). - С. 97-106.

6. Цыркунова Т. А. Применение нормативных уровней для анализа тенденций при формировании оценки финансовых коэффициентов / Т. А. Цыркунова // Этап: экономическая теория, анализ, практика. - 2011. - № 2. - С. 61-81.

corporatized enterprises in the industry have been used as the initial data. According to this code of economic activity 24 enterprises were selected, the available information for the research was from 24 enterprises for the period from 2009 to 2011. 11 enterprises were selected in the final selection, accounting for 94.6% of total production among the selected 24 enterprises and 43.9 of the production of all entities for this type of activity.

For the selected enterprises the average values and multidimensional deviations from the average values of 14 indicators of financial activity, and 15 indicators of the financial stability have been investigated. The ranging of enterprises from the multivariate distance from the average values in each case has been made. The standard values of indicators of business activity and financial stability for the Ukrainian metallurgical enterprises in the current conditions of their work have been refined on the basis of calculations.

The ways of improving management of the financial condition of the enterprise have been defined: the ground for choosing the vector of standard values of financial indicators, the widening of time frames for the investigation and investigation of the relationship between the value of the vector of financial performance and the level of efficiency of the enterprises.

Keywords: management of financial position; financial stability; standards of financial ratios.

REFERENCES

1. Zhuk I. M., ed. (2012), Business entities: Statistical Yearbook for 2011, Derzhanalinform, Kyiv, 445 p. (ukr).
2. Kostyrko R. (2009), Regulatory monitoring and analysis of financial viability, *Ekonomika i pravo [Economics and Law]*, Vol. 3, pp. 173-180 (ukr).
3. Moskalenko V., Plastun L. (2006), A comprehensive assessment of the financial condition of the company as a basis for the diagnosis of his bankruptcy, *Mechanism of Economic Regulation*, Vol. 2, pp. 109-120 (ukr).
4. Oleksiv I., Feshchur R. (2001), Problems of analysis and assessment of the financial condition of the company, *Management and Business in Ukraine: problems and stages of development, Proceedings of the National University «Lviv Polytechnic»*, Vol 436, pp. 256-263 (ukr).
5. Poluyanov V., Ivanov Yu. (2013), Analysis of differentiation of average values of financial ratios by economic activity, *Economic Herald of the Donbas*, Vol. 1(31), pp. 97-106 (rus).
6. Tsyrukunova T. (2011), The use of standard levels for the analysis of trends in the formation of estimates of financial ratios, *Stage: economic theory, analysis, and practice*, Vol. 2, pp. 61-81 (rus).

© Полуянов Володимир, Менькова Вікторія
Надійшла до редакції 23.10.2013

УДК 330.241:1

ПОЛУЯНОВА ОЛЕНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри "Економіка та фінанси"

Автомобільно-дорожнього інституту Донецького національного технічного університету

САМАТОКІНА ЮЛІЯ,

Донецький національний технічний університет

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОПИТУ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

У роботі виконано огляд й аналіз підприємств комунальної інфраструктури, що займаються виробництвом і розподілом електроенергії, газу, води. Констатується, що в ряді публікацій подаються результати розрахунків, тоді як їх методика викладена недостатньо повно.

Установлена істотна різниця в оцінках Світового банку, міністерств економіки, водного господарства й докільля відповідних країн Східної Європи, Кавказу і Центральної Азії і їхніх партнерів, а також у роботах інших авторів, які зробили відповідні прогнози щодо розвитку ситуації в теплопостачанні, водопостачанні й каналізації.

Запропоновано авторський підхід до оцінки інвестиційного попиту на основі даних фінансової звітності відповідних постачальників послуг. Виконані за допомогою цього підходу розрахунки дозволили зробити висновок, що потреба житлово-комунального господарства України в інвестиційних вкладеннях у 2008 році перевищувала суму Державного бюджету України й за останні роки має постійну тенденцію до зростання.

Ключові слова: комунальна інфраструктура; водопостачання; теплопостачання; водовідведення; інвестиційний попит; комплексний розвиток; прогнозування.

Постановка проблеми. Прийняття тих чи інших стратегічних рішень про основні напрямки розвитку житло-

во-комунального господарства вимагає організації відповідного планування. Вибір джерела фінансуван-